

Schrift, zooals die reeds voorkomt in het tweede hoofdstuk van het Eerste Deel. In dat hoofdstuk geeft de geachte schrijver een ontleding en omschrijving van de economie, en ontwikkelt daarin eerst deze juiste gedachte, dat er drieërlei goederen zijn, die voor den mensch betekenis hebben, n.l. het geestelijk goed in engeren, het geestelijk goed in ruimeren zin, en het stoffelijk goed. Misschien ware het beter in tweeën te onderscheiden, n.l. het materiële en ideële goed, en dan in het laatste weer te verbijschrijven tusschen religieuze en culturele zielschatten, doch beide verdeelingen komen op hetzelfde neer. Zij bedoelen beide het breede terrein van de goederen der menscheit zuiver af te bakenen, en dan komt eerst het eeuwigh-blijvend ziele-goed in de gemeenschap met God; vervolgens het algemeen-geestelijk goed, dat bestaat in recht, vrijheid, beschaving etc., en eindelijk worden in de laatste plaats de stoffelijke goederen genoemd.

Hieraan zegt Dr. Nederbragt krasse dingen.

Zij hebben, zoo beweert hij, op zichzelf hoege naamd geen waarde voor het levensgeluk, en deze stelling klinkt ieder, die de waardeering van de stof en het aardse als een echt gereformeerd beginsel heeft, eenigszins vreemd in de ooren. Doch dit vreemde wijkt bij nadere bezinning. Het echte levensgeluk toch ligt niet (en diepste in materiële gemeenschap) maar in geestelijke verheuging, en het hoogste levensgeluk schuilt in de eenheid der zielen, en in de gemeenschap, die in het hart wortelt. Dat geluk kan geen enkel stoffelijk goed op zichzelf, d.i. door eigen waarde, zonder meer geven. Jezus heeft ons die onmacht van het stoffelijk bezit klaar en scherp geteekend in de gelijkenis van den rijken dwaas, die schuren na schuren bouwde, doch niet rijk was in God, en zoo baat ons de heele wereld niets, als de ziel schade lijdt.

Doch hieraan moet terstond iets worden toegevoegd.

Het stoffelijk goed heeft toch wel waardij voor het levensgeluk.

Het moge dan alleen van gewicht zijn als het materiaal, waarmede wij te arbeiden hebben, maar het werkt zeer zeker tot de levensvreugde, en het levensgeluk mee. Daarvoor zijn we menschen met ziel en lichaam. Daarvoor zijn wij geest en stof. God geeft Adam een Paradijs, en ook deze hof moet aan zijn geluk arbeiden, en eenmaal wacht ons een nieuwe aarde, en een geheel stoffelijke wereld, waar de eer en heerlijkheid der volkeren zal worden ingebracht.

Daarop had sterker de aandacht moeten vallen.

Deze door God geformeerde zijde van het stoffelijk goed is eenigszins in den druk gekomen, en op den achtergrond geschoven, wat mij voor zulk een werk jammer is.

Ernstiger bezwaar heb ik tegen iets anders.

De schrijver zegt op blz. 14: „De Christus heeft ons, ziende op deze stoffelijke goederen, van het streven ernaar ontheven door dit eenwig blijvende woord: „Zoekt eerst het koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden.“ Ik weiger absoluut, omdat ik het in strijd acht met heel den geest van Gods Woord, Christus' uitspraak ten heele of ten halve zoo te interpreteren, dat het zoeken naar rechtvaardige verdeling van stoffelijke goederen, met name door belanghebbenden zelf, en wat dies meer zij, bedoeld zou zijn met het zoeken naar de gerechtigheid van het koninkrijk Gods. Om op dit voor een christelijke theorie der economie allereerst belangrijke punt alle misvatting voor eens en voor al af te snijden, meen ik de stelling te moeten poneeren, dat ons Christendom staat of valt met het principe, dat de Christen van Gods wege van het streven naar, althans de bezorgdheid om, stoffelijk goed is ontheven, en dat geheel ons „christelijk-economisch denken door dit principe moet worden beheerscht.“

In deze woorden klinkt geen onduidelijke taal.

Dr. Nederbragt zegt eindelijk hoe hij de dingen ziet.

Maar toch meen ik, dat hij met geheel zuiver ziet, en met name zijn exegese van Mattheus 6:33 eenzijdig is. Het is alsof hijzelf de zwakte van zijn krasse bewering gevoelt, wanneer hij „het streven naar“, terstond verzacht door „althans de bezorgdheid om“, want streven en bezorgd zijn zijn m.i. geen synoniemen, en in dit gedeelte van de Bergrede, waarin de schrijver een der grondstellingen voor zijn theorie vindt, gaat het juist tegen de bezorgdheid, en niet tegen het streven in den goeden zin des woords. Juist omdat dit punt voor de christelijke economie van bijzonder gewicht is, meen ik niet met enkele korte opmerkingen te kunnen volstaan, maar wil ik hierover een volgend maal breder handelen. Indien ik zulks nu deed, zou mijn artikel veel te lang worden, en onderbreken is m.i. ongewenscht.

K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De scheuring in het Leger des Heils.

I.

Niet geheel mag in deze rubriek met stilzwijgen worden voorbijgegaan: de scheuring, die voor eenige

maanden in het Nederlandsch territorium van het Leger des Heils heeft plaats gevonden. Immers, het Leger des Heils is een van de oudste, merkwaardigste en grootste stichtingen op het gebied der Evangelisatie, welks geschiedenis en ontwikkeling men niet zonder schade voor zichzelf kan negeren. Het ontstaan van dit geweldig werk mag bij de lezers van „De Reformatie“ als bekend worden verondersteld. Hier zij slechts gereleveerd hoe William Booth, in 1852 als Wesleyaans prediker geordend, in 1865 een zelfstandige Evangelisatie stichtte onder den naam van „De Christelijke Zending“, zulks omdat hij in de kerk voor zijn evangeliserend arbeid weinig steun vond. Na 12 jaar arbeiden in de Londense achterbuurten met neventakken in gansche Engeland en Schotland, gaf hij aan zijne organisatie den eigenaardigen Leger-vorm, ging strijden „onder de Vlag“ en nam zelf den titel aan van „generaal“. Groote bekendheid gaf hij aan zijn werk, door de uitgave van zijn ontroerend boek „In Engeland's Donkerste Wildernissen en De Weg ter Ontkoming“. Het verscheen in de dagen, waarin de ontdekkingsreiziger Stanley de gohemen van Donker Afrika voor het publiek schilderde. De menschen riden van spanning — daar stond Booth op en wees op het feit, dat in de onmiddellijke nabijheid der Londense dames en heeren wildernissen waren, niet minder verschrikkelijk. Hij onthulde voor hen East-End en White-Chapel, waarvoor de brave Londenaar minder wist dan van Afrika of Indië, ja minder dan van de planeet Mars. Aldus opgeschrikt, gaf men generaal Booth gehoor en zijn werk kon zich uitbreiden. Dit boek verscheen in 1890, toen het Leger zich reeds geweldig had vertakt. In 1880 werden officieren naar Amerika en Australië gezonden, in 1881 vestigde men zich in Frankrijk en Zwitserland, in 1882 volgden Zweden, Canada en Indië, 1883 Nieuw-Zeeland, 1887 Holland en Denemarken, 1897 Java enz.

Het typische van het Leger des Heils bestaat in:

1o. Zijn éénhoofdige leiding: de generaal heerscht volkomen oppermachtig. Deze éénhoofdige leiding is onveranderbaar.

2o. Zijne organisatie, waarin aan iederen soldaat een taak wordt opgedragen, ja, in het bijzonder geredde schipbreukelingen des levens als drook-aards, slechte vrouwen, gevangenen, terstond aan het reddingswerk moeten deelnemen.

3o. De belangrijke plaats, die de vrouwen in het leger vervullen. Aan de spreuk „Laat de mannen werken en de vrouwen weenen“ is radicaal een-einde gemaakt; hooge rangen, als „brigadier“ en „kolonel“ worden door vrouwen bekleed, die alsoo over een talrijk corps mannelijke soldaten en officieren te commandeeren hebben.

4o. De nieuwe methode van evangeliseren, die het invoerde, door het ruime gebruik maken van zang en muziek.

5o. De maatschappelijke hulp, die het immer aan de geestelijke verbond in de gedachte, dat het „moeilijk is om iemand te redden, die koude voeten heeft“.

Natuurlijk zou er ontzaggelijk veel meer zijn te zeggen. Ik geef echter slechts een kort resumé. Er is genoeg leetuur over het Leger verkrijgbaar voor hen, die het nader willen bestudeeren. Het leven van den generaal en zijne opofferende vrouw „Catherine Mumford“, de „Moeder van het Leger des Heils“ is interessant genoeg om het eens te bestudeeren.

Geheel ongeschonden is „la grande Armée“ niet gebleven. Het Amerikaanse gedeelte heeft zich onder bevel van één der zonen van den generaal van de moederorganisatie afgescheiden. Wellicht zijn wel meerdere neventakken ontstaan, die niet de internationale aandacht hebben getrokken. In dit artikel wil ik u slechts bezighouden met de verhoudingen in ons vaderland.

Voor plm. 5 jaar is in Amsterdam gesticht het „Nationaal Reddingsleger“ onder leiding van Majoor Woorntman. Er zijn naderhand enkele corpsen bijgekomen, maar het heeft het oude Leger niet verdrongen, ja, is ook niet als een ernstige concurrent te beschouwen. Daarbij is het — voor zoover mij bekend is — ook nimmer agitatorisch tegen de oorspronkelijke organisatie opgetreden.

Geheel anders staat het met het voor eenige maanden gestichte Nederlandsche Leger des Heils. Het staat onder bevel van een der bekwaamste hoofdofficieren van het Leger des Heils met 26 dienstdoenden, namelijk Brigadier G. Maste. En het is terstond aangevangen door pers-artikelen en groote openbare vergaderingen de organisatie, die men verliet, aan te vallen. Als doel van deze agitatie bedoelen Maste en de officieren, die met hem uittraden, of het Leger tot hervorming te dwingen of definitief in de eigen organisatie te geven, wat men tevergeefs van het L. d. H. verlangde. In een openbare vergadering in „Frascati“ te Amsterdam, formuleerde Brigadier Maste zijn bezwaren ongeveer aldus:

1o. Er moet eene andere bestuursvorm komen. De generaal is nu bekleed met een macht, die niet aan eenig mensch toekomt, maar alleen aan God.

2o. Het L. d. H. moet zich aanpassen aan de nationale opvattingen. Vanuit Londen kan men niet beoordeelen, wat voor Holland geschikt is. Byna

steeds wordt hier als kommandant een buitenlander benoemd. Brengt men bij den generaal bezwaren in, dan is het steeds „No discussion“: geen discussie.

3o. Er moet medezeggenschap komen van officieren en soldaten, b.v. over het besteden van gelden. Geld, dat van Holland is gegeven, mag niet naar Engeland gaan. Daarom stelt Maste zich voor een hoofdbestuur uit hoofdofficieren en verder afdeelingen en districtsbesturen, waarin allen van den rang van sergeant af medezeggenschap hebben.

4o. Er moet meer kennis aangekweekt worden, zowel van geestelijke dingen als van wetten en maatschappelijke vraagstukken. Nu betekent de opvoeding niets. Immers, men is slechts pion op het schaakbord en heeft daarom geen groote kennis noodig, slechts strikte gehoorzaamheid, ja, automatisch volgen is vereischt.

5o. Het maatschappelijk werk mag niet misbruikt worden voor sectarische propaganda. Het mag niet hoofddoel zijn heilssoldaten te maken. En men werkt samen met andere Lichamen. Nu werd een soldaat, die naar de Ned. Tentzending schreef om in zijn woonplaats te komen arbeiden, van de rol geschrapt. (Het is evenals bij een kerkelijke tuchtzaak moeilijk te beoordeelen of zulk een bewering juist is of slechts door den betrokken persoon wordt opgegeven!)

Dat zijn de voornaamste motieven, die tot scheuring hebben geleid. Immiddeels heeft het nieuwe Leger den practischen arbeid aangevangen. Het heeft in Amsterdam een zaal geopend, is op de Nieuwmarkt met straatprediking begonnen en heeft een aanvang gemaakt met het barmhertigheds-werk. Ook in Den Haag en Rotterdam heeft men de beschikking over een gebouw gekregen. Daarbij is men bezig een controle-commissie te vormen van buitenstaanders, die de financiën zullen controleren en waarop eventueel officieren van het Nederlandsche Leger des Heils zullen kunnen beroepen.

Ik wil in de allereerste plaats den aanval van Maste op de organisatie, welke hij vroegt, op zichzelf bezien. Het is altijd straks nog genoeg om den kerkelijken bril op te zetten. Zoo objectief mogelijk beschouwd, neem ik den aanval van Brigadier Maste verbijterend, zoo schijnbaar sterk als zijne bezwaren zijn, zoo zwak worden zij in zijn handen. Immers, hij sticht zelf een „leger“. Met enkele gotrouwen maakt hij eene stichtings-actie op, verdeelt de rangen en zet dan de poort open. Wanneer men op democratischen grondslag wil arbeiden, dient men toch vóór alle dingen democratisch te beginnen. Zooals ik zeide, de gansche Legeridee met vlag, uniform en rangenstelsel heeft men overgenomen, maar het zal zijn een „democratisch leger“. Wat dit voor een ding is, wil mij niet recht duidelijk worden. Een democratisch leger is naar mijn gedachte een vierkante cirkel. Het is een paradoxaal, maar geen oorlogssysteem. Met den legervorm is de gedachte van éénhoofdige leiding onafscheidebaar verbonden. Eenmaal deze wijze van organisatie aanvaard hebbende, kan men niet anders. Booth was consequent, Maste is het niet. En het is onredelijk en onbillijk de bezwaren, die hier uit voortvloeien, aan het L. d. H. te verwijten. De practische voordeelen zullen bij zulk eene wereldorganisatie rijkelijk tegen de bezwaren opwegen.

Er is in deze scheuring iets komisch. Booth noemde zich generaal en hij was het par droit de nassance. Hij droeg de generalstrakken in zijn sprekenden, trotschen kop, hij sprak met autoriteit, hij maakte vorstelijke veroveringen. Brigadier Maste is ontgezeggelijk een knap man, die op maatschappelijk terrein speciaal in het werk der reclameering zijn sporen heeft verdiend, maar hij is evenmin een generaal als Hr. Mrs. Zeeland een oorlogsschip.

Maar in deze scheuring is bovenal iets tragisch, iets stuitends. Het L. d. H. is eene wereldorganisatie. Nu nemen enkele menschen bijna ongewijzigd naam en uniform over. Dit is niet nobel. Het zou alleen te verdedigen zijn als de nieuwe organisatie werkelijk nationaal was. Nu wekt het bij den buitenstaander tegenzin.

En eindelijk valt in deze scheuring dit te betreuren, dat nieuwe splitsing is gekomen in de rijen van hen, die den Naam Gods noemen en dat van een gesloten front tegenover de wereld minder sprake is dan ooit.

In een volgend artikel hoop ik de zaak meer van eigen standpunt uit te belichten.

N. B.

LITERATUUR EN KUNST.

Vermaak.

III.

Men bedenke evenwel dit, dat de Duivel ook van het, in zichzelf onschuldige, partij weet te trekken, om de zielen van God te vervreemden. Hij gaat nog steeds om als een brieschende leeuw, zoekende, wien hij zou mogen verslinden. En, onmachtig zichzelf een wereld te scheppen, misbruikt hij Gods wereld om den mensch van zijn Schepper af te trekken. Hij rooft zijn penen uit het arse-